

Literatura estrangera David Castillo

Les sorpreses de Franz Werfel

Un dels manaments del decàleg de l'escriptor hongarès Stephen Vizinczey diu que la vida és curta i que només podem utilitzar el nostre temps escadusser amb obres mestres. De l'allau de novetats que arriben a les llibreries i als soferts suplementes literaris els voldria recomanar *Una lletra femenina de color blau pàl·lid*, de Franz Werfel, una obra mestra. Amb una vida que recull els avatars del segle XX, Werfel va néixer a Praga el 1890, va publicar els primers poemes a la revista *Die Fackel*, dirigida per Karl Kraus, va ser elogiat per Rilke –alguns dels poemes van ser publicats dins l'antologia *El crepuscle de la humanitat*, de Kurt Pinthus, un dels millors llibres traduïts al català dels últims deu anys i presentat també per Edicions de 1984– i va ser interlocutor i amic de Kafka i Brod. El 1917 va conèixer Alma Mahler, amb qui es va casar i es va establir a la inquieta Viena del període d'entreguerres després de lluitar a la Primera Guerra Mundial.

Tot i que alguns dels seus llibres van ser traduïts als anys cinquanta i seixanta, jo vaig descobrir Werfel gràcies al recull de relats llargs *El secreto de un hombre*, publicat per Argos Vergara el 1983. Una dècada després, Anagrama presentava la mateixa obra que ara tradueix 1984 en versió de Ramon Monton. El periple va continuar pels contes *La muerte del pequeño burgués* (Igitur) i la magistral novel·la *Reunión de bachilleres* (Minúscula).

La vida de Werfel no va ser fàcil. Escriptor d'èxit, després de la publicació de *Los cuarenta días del Musa Dagh* el

Franz Werfel, al centre, amb la seva dona, Alma Mahler, Don Ameche, Sam Wood i Claudette Colbert

1933, en què narrava la tràgica mort de milers d'armenis en mans dels turcs durant la Gran Guerra, els nazis van cremar els seus llibres. Quan van envair Àustria el 1938, Werfel era a Capri. No va tornar a la ciutat. Mentre el buscaven a París per deportar-lo va creuar els Pirineus a peu abans d'arribar a Lisboa, on embarcaria cap als Estats Units, on moriria a Beverly Hills el 1945 mentre corregia unes galeres.

Una lletra femenina de color blau pàl·lid és un dels seus llibres fonamen-

tals. Explica la història d'un alt funcionari de l'administració austríaca, de cinquanta anys, d'origen humil i casat amb una exquisida dona de la burgesia local. El personatge afronta la reaparició d'una vella amant, "israelita", amb qui va tenir un afer, es va enamorar i va tenir un fill, a qui no va conèixer. Quan l'examant li envia una carta demanant-li ajut per a un noi, el funcionari veu que tot el seu *modus vivendi* perilla i cau en una crisi, punt de tensió de la narració. La noia jueva escapa del clima de re-

pressió d'Alemanya rumb a Montevideo i s'atura a Viena per sol·licitar el suport del seu antic amic. La vida del buròcrata –repeteix que ha partit del no res– trontolla i especula sobre la solució adequada per no perdre el seu estatus ni decebre la seva dona, jove, bonica i incondicional. Tots els fantasmes s'escamparan com foc per la fràgil personalitat del protagonista, víctima –com altres criatures de Werfel– de la hipocresia i la doble moral. Mentre l'Holocaust s'acosta, la petita burgesia il·lustrada atén atònita els seus privilegis sense creure's el que comença a passar.

La novel·la breu explica una història particular i pronostica la tragèdia que faria esclatar el món. Werfel ho fa amb una prosa fluïda, un realisme ple de detalls i descripcions magistrals i unes tècniques tan modernes que fan que el llibre es llegeixi ara amb plena actualitat, com si fos una de les històries que ens explica la televisió en els programes de safareig. El diàleg s'alterna amb la narració i la descripció, i el punt de vista oscil·la entre la primera i la tercer persona en un exercici d'omnisciència travat i natural. Només pels apunts sobre els funcionaris ja paga la pena llegir-lo: "Com diu un escriptor de comèdies vienès, el funcionari no té res, però això ho té segur" i "No era incumbència dels funcionaris allò de lluitar a la descoberta. Més aviat s'adaptaven hàbilment als corrents del món i es deixaven arrossegar amb cautela per esquivar els esculls indesitjables i arribar als ports desitjats".

Werfel: lectura obligatòria per a tots els que no desitzen obligacions.*

Una lletra femenina de color blau pàl·lid

Franz Werfel
Traducció: Ramon Monton
Edicions de 1984
Barcelona, 2009
Preu: 9,50 euros
Pàgines: 159

BATIBULL

Una col·lecció breu amb molt de suc

La col·lecció *Breus*, editada pel Centre de Cultura Contemporània, recull les conferències que es fan als seus espais. No sempre és possible assistir-hi i, quan ho fas sovint, et pots quedar amb interès d'aprofundir. Els cinc últims títols –ja han arribat als 34– recuperen les paraules de Jordi Llovet (*L'amistat*), Lisa Appignanesi (*Patologia i puresa*), Lluís Duch (*L'ambigüitat de la puresa*), Axel Honneth (*Reconeixement i menyspreu*) i Norman Manea (*Monuments a la ver-*

El romanès Norman Manea va fer una conferència al CCCB a l'octubre

gonya). En un format de butxaca i en versió bilingüe català-anglès, la col·lecció és un apèndix fonamental a la feina del CCCB per promoure el debat i deixar constància dels pensadors –coneguts i no tan coneguts, d'aquí i d'allà– que han passat per l'antiga Casa de Caritat del carrer Montealegre. Vaig seguir la programació de les conferències per aquests petits volums i n'hi ha un bon grapat que resulten ben recomanables. He començat la lectura de l'última ton-

gada amb el text de l'escriptor romanès Norman Manea, que va participar l'octubre passat en el cicle *1989. Europa, vint anys després de la caiguda del Mur*. Nascut el 1936 a Bukovina, Manea va ser deportat pels nazis a un camp de concentració amb la seva família. De regal, va patir la dictadura comunista fins que es va exiliar el 1986, pocs anys abans de la caiguda d'aquella mòmia anomenada Ceausescu. A la conferència es va mostrar crític amb aspectes, per exemple, com la

reunificació d'Alemanya: "Els de l'Est van descobrir amb tristesa que eren ciutadans de segona en un país capitalista i es van indignar amb el cinisme d'allò que ells veien com una societat egoista i vulgar, amb profundes i doloroses carències socials, en la qual tothom vivia obsedit amb el confort i la domesticitat. Els de l'Oest van veure els seus antics germans com una càrrega econòmica". És un fragment d'una lectura del passat immediat amb sentit comú.